

בס"ד. שיחת ש"פ שמות, כ"א טבת, ה'תשכ"ה.

בלתי מוגה

א. כיון שיש כאן "פנים חדשות"¹ (נוסף על הענין ד"פנים חדשות" שישנו מצד ענינו של יום השבת עצמו²) — יש לבאר תחילה תוכן הענין של לימוד פירוש רש"י על התורה (כפי שהונהג בשבועות האחרונים). ובהקדמה — שישנם השואלים מהו ה"שטרעם" בנוגע ללימוד פירוש רש"י על התורה:

הרי פירוש רש"י אינו אלא ע"ד הפשט, וכמו בפירושו על הגמרא, שאינו כמו פירוש התוספות שיש בו פלפול בקושיות ותירוצים, סתירות ממקומות אחרים וכיו"ב, כי אם רק פירוש הפשט, ועאכו"כ בפירושו על החומש (ועד"ז על נ"ך), שבו נקל להבין הפירוש הפשוט (ללא פירוש רש"י) יותר מאשר בגמרא, כך, שזהו פירוש שמיועד לכאורה רק למתחילים, וא"כ, מהו החידוש המיוחד שבפירוש רש"י?

ב. ובכן:

היסוד לזה הוא — תקנת רבותינו נשיאינו הידועה³ ללמוד בכל יום חומש עם פירוש רש"י בפרשת השבוע, ביום ראשון, מהתחלת הפרשה עד שני, וכן בכל ימי השבוע, וכפי שהפליגו מאד במעלת פירוש רש"י על התורה⁴ (ועד"ז גם בנוגע לפירוש רש"י על הגמרא).

וע"פ הידוע⁵ שכל ענין בפנימיות התורה ישנו גם בנגלה דתורה ועד להלכה בפועל — הרי כן הוא גם בנוגע לתקנת רבותינו נשיאינו (ע"פ פנימיות התורה) אודות לימוד פירוש רש"י, שענין זה נמצא גם בנגלה דתורה עד להלכה בפועל.

ובהקדם ביאור הטעם שכל ענין בפנימיות התורה צ"ל גם בנגלה דתורה — שזהו מפני שנגלה דתורה ופנימיות התורה אינם שני דברים

(3) ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ז ע' ל (נעתק במעין הקדמה ל"היום יום"). ועוד.
 (4) ראה סה"ש תרצ"ו ריש ע' 137. תרצ"ז ס"ע 197 (נעתק ב"היום יום" כט שבט).
 (5) ראה גם לעיל ע' 17. ס"ע 34. ושי"נ.

(1) הכוונה ל"פגישה" של סטודנטים לשבת עם חב"ד בשכונת קראון-הייטס, שנערכה ע"י צעירי אגודת חב"ד.
 (2) ראה כתובות ז, ס"ב ובתוס'. טושו"ע אה"ע ס"ב ס"ז דח.
 (3) ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ז ע' ל (נעתק במעין הקדמה ל"היום יום"). ועוד.
 (4) ראה סה"ש תרצ"ו ריש ע' 137. תרצ"ז ס"ע 197 (נעתק ב"היום יום" כט שבט).
 (5) ראה גם לעיל ע' 17. ס"ע 34. ושי"נ.

נפרדים ח"ו, אלא "תורה אחת". וכפי שרואים שיש כמה ענינים בנגלה תורה שמתבארים רק ע"י פנימיות התורה.⁷

וענין זה מובן גם ממ"ש⁸ "זאת התורה אדם", שהתורה היא בדוגמת אדם שיש בו גוף ונשמה, והרי אצל בני"י ("אתם קרויין אדם") הגוף והנשמה אינם שני דברים נפרדים, והיינו, אע"פ שהגוף נתפס בחוש המישוש (נגלה), משא"כ הנשמה (נסתר), הרי קיומו של גוף בריא כדבעי הוא דוקא בהיותו מאוחד עם הנשמה שפועלת עליו כו', כך, שהגוף והנשמה הם מציאות אחת; ועד"ז בנוגע לתורה, שהנגלה והפנימיות שבה הם בדוגמת גוף ("גופי תורה") ונשמה ("נשמתא דאורייתא")¹⁰, שהם מציאות אחת — "תורה אחת" (אע"פ שפנימיות התורה היא למעלה מהשגה — נסתר — ביחס לנגלה דתורה).

והסיבה לכך שבתורה ובישראל הנגלה והפנימיות הם מציאות אחת — הרי זה בגלל שכן הוא אצל הקב"ה (כדאיתא בזהר¹¹ שישראל אורייתא וקוב"ה כולא חד):

בהתחלת הלכות יסודי התורה [אשר כשמם כן הם — שזהו היסוד (כפשוטו) של התורה, ובוה גופא הרי זה ההתחלה] כותב הרמב"ם שהקב"ה הוא "מצוי ראשון .. ממציא כל נמצא, וכל הנמצאים .. לא נמצאו אלא מאמתת המצאו", וביחד עם זה, "הוא אינו (בגדר) מצוי"¹² ("מצוי לא במציאות"¹³), והיינו, שכפי שהקב"ה הוא מצד עצמו, שאינו בגדר מצוי, ובלשון הזהר¹⁴: "סתימא דכל סתימין", הרי הוא נמשך ובא להיות "מצוי ראשון" שפועל את מציאותם של כל הנמצאים, כך, שישנם מציאות (נגלה) ובלתי מציאות (נסתר) ביחד.

וכיון שאצל הקב"ה הנגלה והנסתר הם ביחד, הרי זה נמשך גם בישראל, שהגוף והנשמה הם מציאות אחת, וגם בתורה, שהנגלה והפנימיות (גוף ונשמה) הם מציאות אחת.

ובנוגע לענינו:

החשיבות של פירוש רש"י שנתבארה בדברי רבותינו נשיאינו,

(6) לשון הכתוב — בא יב, מט. ועוד.
 (7) ראה גם לעיל ע' 28 הערה 93. וש"נ.
 (8) חוקת יט, יד. וראה זהר ח"ב קיז, ריש ע"ב. ח"ג כט, ב. ובכ"מ.
 (9) יבמות סא, רע"א. וש"נ.
 (10) זח"ג קנב, א.
 (11) ראה שם עג, א.
 (12) ראה תו"מ — הדרנים על הרמב"ם וש"ס ע' נא ואל"ך. ועוד.
 (13) מו"נ ח"א פנ"ז.
 (14) ח"א כקג, א. ח"ב קמו, ב. קסה, ב. ח"ג רפח, א. תקו"ז בהקדמה (יז, א). ועוד.

מפורשת גם בנגלה דתורה — כפי שמצינו בשו"ע¹⁵ בנוגע לחיוב דקריאת הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום, ש"הקורא .. ב' פעמים מקרא ובפעם ג' חוזר ולומד כל הפרשה עם פירוש רש"י .. הרי זה מועיל יותר מהתרגום שהוא מפרש יותר".

ג. ונוסף על גודל החשיבות שבלימוד פירוש רש"י כפשוטו, ע"ד הפשט — הרי ידוע פתגם רבינו הזקן⁴ שבפירוש רש"י על התורה יש גם "יינה של תורה", פנימיות התורה¹⁶, והיינו, שאף ש"יינה של תורה" הו"ע ששייך לחלק הסוד שבתורה, הרי זה מתגלה דוקא בפירוש רש"י ע"ד הפשט¹⁷.

ולהעיר, שענין זה — החשיבות שבדרך הפשט דוקא, ובאופן שבו דוקא מתגלים כל הענינים — מודגש במיוחד בזמן האחרון, בעקבתא דמשיחא (דלא כבזמנים שלפנ"ז שעיקר ההשתדלות היתה בדרך הפלפול כו').

ובהקדמה¹⁸ — שבזמן האחרון רואים את ההשתדלות למצוא בכל דבר את הכלל שמאחד את כל ריבוי הפרטים (ולא באופן שכל פרט הוא ענין בפני עצמו), ומזמן לזמן הולכים ומתמעטים גם הכללים, ועד שמגיעים לכלל אחד — "הוי' אחד ושמו אחד"¹⁹, וכהרמז שבתבית "אחד" שמורה על הביטול של הח' (ז' רקיעים וארץ) והד' (ד' רוחות העולם) אל הא' (אלופו של עולם)²⁰, באופן ש"אין עוד מלבדו"²¹.

וכן הוא גם בתורה — שכל הריבוי שבתורה, "כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש"²², באופן ד"עלמות אין מספר"²³ אלו ההלכות שהן מימרות האמוראים²⁴, הרי זה נכלל ב"ששים המה מלכות"²⁵, אלו ששים מסכתות²⁵, ועד לכלל גדול יותר — כפי שכללות תושבע"פ נכללת בתורה שבכתב, כמארז"ל²⁶ "ליכא מידי דלא רמיזא באורייתא", ויתירה מזה — שכללות תושב"כ נכללת בעשרת הדברות, ועשה"ד גופא נכללים

21 ואתחנן ד, לה.

22 ראה מגילה יט, ב. ועוד. הנסמן בלקו"ש ח"ט ע' 252.

23 שה"ש ו, ח.

24 כ"ה בתו"א פרשתנו מט, ג. וראה שהש"ר עה"פ.

25 כ"ה בתו"א שם, ב. וראה שהש"ר שם.

26 ראה תענית ט, א ובפרש"י. תוס' ישנים

יומא לח, א. זח"ג רכא, א. זוח"ק קה, א.

15 אדה"ז או"ח סרפ"ה ס"ב. וש"נ.

16 ועד שיש כמה ענינים בפירוש רש"י שאינם מובנים ע"פ נגלה, אלא דוקא ע"פ פנימיות התורה.

17 ראה גם שיחת ש"פ נח בתחלתה (תו"מ חמ"א ע' 192 ואילך).

18 ראה גם תו"מ חל"ו ע' 224. וש"נ.

19 זכרי' יד, ט.

20 ראה שו"ע אדה"ז או"ח סס"א ס"ו.

וש"נ.

בדיבור הראשון, והדיבור הראשון נכלל בתיבה הראשונה — "אנכי", ועד להמבואר בתורת הבעש"ט²⁷ שכל הענינים כלולים באות א' ד"אנכי" (שרומת לאלופו של עולם).

ובעבודת האדם — שכל הענינים נכללים בענין הראשון שישנו אצל יהודי תיכף ומיד בהתחלת היום: "מודה אני לפניך כו",

והיינו, שגם כאשר הולך לעסוק בעניני העולם, חרישה וזריעה כו', שבהם עוסק גם אינו-יהודי להבדיל, אין זה בסתירה ח"ו ל"מודה אני לפניך", כי, סיבת התעסקותו בעניני העולם היא רק בגלל הציווי²⁸ "וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה", כדאיתא במכילתא²⁹ שהעשי' עצמה היא "מצות עשה", וגם ההתעסקות בעניני העולם גופא היא באופן ש"מאמין כחי העולמים וזורע"³⁰,

— וכפי שרואים במוחש שגם כאשר זורע ויורד גשם וצומחת התבואה כו', הנה דוקא כאשר "ויברכהו ה'" אזי זוכה להצלחה מרובה באופן ש"וימצא .. מאה שערים", גם "בארץ היא .. בשנה ההיא", "שהארץ קשה והשנה קשה"³¹.

ועד"ז רואים גם בלימוד חכמת הטבע, שלפעמים, יכול אדם להתייגע ביותר בלימודה, ובסופו של דבר יאמרו לו שמסקנתו אינה נכונה, ולפעמים, כשיש לו סיעתא דשמיא (כיון שהתפלל על זה כו'), יכול להצליח ביגיעה פחותה במיעוט זמן, אף שזהו היפך ההנהגה שמצד הטבע, שנוגע בעיקר טיב כשרונות האדם, והזמן והיגיעה שמשקיע בדבר —

ומה גם שמציאות העולם גופא מגלה אלקות, כמ"ש "השמים מספרים כבוד א-ל גו"³², "כי אראה שמיך גו"³³, והיינו, שאע"פ ש"עולם" הוא מלשון העלם³⁴, והוא מוגבל בחוקי הטבע, באופן שאין בו מקום לגילוי שלמעלה מן הטבע, מ"מ, כאשר מתכוונים היטב כו', אזי רואים אלקות במוחש (ובלבד שלא יתעקש לנצח בגלל מה שהונח אצלו בתחילה, ולא יחשוש מזה שהמסקנא האמיתית תחייב אותו לשנות את הנהגתו הקודמת כו').

(30) ירושלמי — הובא בתוס' שבת לא, סע"א. וראה גם תו"מ חל"ט ע' 443. וש"נ.

(31) תולדות כו, יב ובפרש"י.

(32) תהלים יט, ב.

(33) שם ח, ד.

(34) ראה לקו"ת שלח לו, ד. ובכ"מ.

(27) ראה בן פורת יוסף כג, ד. וראה גם

תו"מ חל"ח ע' 273. וש"נ.

(28) פ' ראה טו, יח.

(29) הובאה בדרשות ר' יהושע אבן שועב

פ' וישב, ובס' מנחה בלולה. וראה לקו"ש

חי"ז ע' 245 הערה 20. וש"נ.

ובהתאם לכך, הנה גם בלימוד התורה מודגש בזמן האחרון שדוקא בחלק הפשט מתגלים ענינים נעלים השייכים לחלק הסוד כו'.³⁵

* * *

ד. ע"פ האמור לעיל יש לבאר גם ענין בחסידות: ידוע מאמר הבעש"ט³⁶ שהפשיטות של יהודי פשוט "לוקחת" את הפשיטות שלמעלה.

ולכאורה מתעוררת "א' קלאץ קושיא" — וכמדובר כמ"פ שדוקא על "קלאץ-קשיות" לא מתעכבים:

למה לא אומרים להיפך — שהשלימות של לומד תורה ומקיים מצוות בהידור "לוקחת" את השלימות שלמעלה, כמאמר³⁷ "אנת הוא שלימו דכולהו"?!

ומה גם שלכאורה מתאים להדגיש את ענין השלימות יותר מאשר את ענין הפשיטות, כיון שהפשיטות שלמעלה היא ביחד עם השלימות של כל ריבוי המעלות כו'.

אך הענין הוא — שענין ה"שלימות" הוא מצד בחי' האורות וגילויים, ששם תופס מקום ענין המעלה דוקא ושלילת החסרון כו'; ואילו ענין ה"פשיטות" מגיע בבחי' שלמעלה מאורות וגילויים, ששם לא תופס מקום כל הגדר של מעלה או חסרון כו', ועד שגם התואר "פשיטות" הוא רק בגלל שאי אפשר למצוא לשון מתאים יותר לבטא את הענין.

[וע"ד המבואר בחסידות³⁸ בנוגע לתואר "אין סוף" (שפירושו שאין בו שום הגבלה, "בלי גבול") על עצמותו ית' — שאין הכוונה לשלול את ענין הגבול דוקא, אלא לשלול גם את הענין דבלי גבול, ומה שנקרא "אין סוף" (שפירושו בלי גבול), הרי זה מפני שאי אפשר למצוא לשון מתאים יותר].

וזוהי גם הכוונה בהפשיטות של יהודי פשוט — שאינו מחפש ענינים של אורות וגילויים, כמו הצדיק, שכללות עבודתו קשורה עם אורות וגילויים, אלא רוצה רק למלא רצון קונו. ולדוגמא: בלימוד התורה — אינו מחפש אורות וגילויים, כולל גם להבין את העומק שבדברי אביי ורבא כו', אלא לימודו הוא רק מצד מצוות תלמוד תורה; ועד"ז בקיום

(37) תקו"ז בהקדמה (יז, ריש ע"ב).

(38) ראה המשך תרס"ו ריש ע' קסת.

(35) חסר הסיום (המו"ל).

(36) ראה כתר שם טוב בהוספות סקנ"ה

ואילך. וש"נ.

המצוות, שההידור במצוה הוא לא בשביל האורות והגילויים, כי אם למלא רצון קונו. וכאשר עבודתו היא באופן כזה, אזי בדרך ממילא יש לו גם האורות והגילויים, שמשגי את העומק שבדברי אביי ורבא, ועד"ז בנוגע לתפלה וצדקה כו'. וזוהי המעלה בענין הפשיטות, שע"ז מגיעים בהפשיטות שלמעלה.

ה. ועפ"ז יש לבאר מ"ש בתניא³⁹ בנוגע לחילוקי הדרגות בהשגת התורה — "כפי יכולת השגתו ושרש נפשו למעלה":

בשלמא "כפי יכולת השגתו" — אתי שפיר; אבל בנוגע ל"שרש נפשו למעלה" — אינו מובן: הרי שרש נפשו למעלה הוא בלי הגבלות כו', ואיך יתכן שכאשר הנשמה נמצאת למטה בהתלבשות בגוף, יוכל להיות לימוד התורה כפי השגת שרש נפשו למעלה?!

אך הענין הוא, שכאשר לימוד התורה הוא לא מצד האורות והגילויים כו', אלא מצד הפשיטות, כדי למלא רצון העליון — אזי הלימוד הוא כפי "שרש נפשו למעלה".

ו. וע"פ משנ"ת בנוגע למעלת הפשיטות — מובנת גם המעלה המיוחדת שבפירוש רש"י על התורה, להיותו "פשוטו של מקרא", — בודאי אין הכוונה לבטל ח"ו שאר הפירושים, פירוש הרמב"ן וכיו"ב, אלא להדגיש שבפירוש רש"י יש מעלת הפשיטות — ובמילא נכללים בפירוש רש"י כל הענינים, כולל גם "יינה של תורה".

ומובן, שלימוד פירוש רש"י צריך להיות באופן של חידוש, והיינו, שכאשר חוזרים ולומדים פרשת השבוע עם פירוש רש"י בכל שנה, אזי מתחדשים בפירוש רש"י ענינים חדשים, ובודאי שבאופן כזה הי' לימוד פירוש רש"י אצל רבינו הזקן, שתיקן שילמדו בכל יום חומש עם פירוש רש"י.

וכמו שכללות הענין דלימוד התורה צריך להיות באופן של חידוש, וכפי שמצינו בדרושי חסידות⁴⁰ בנוגע למשה רבינו, שיושב בג"ע יותר מג' אלפים שנה ועוסק בתורה, ובודאי הרי זה באופן שניתוסף בלימודו יותר ויותר כו', וזאת — למרות שמתן-תורה הו"ע חד-פעמי, וכידוע

(40) ראה תו"מ סה"מ אייר ע' רכה. וש"נ.

(39) רפ"ד.

הפתגם⁴¹ שלא יהי' מתן-תורה עוד הפעם ח"ו, כי כל הענינים נכללו ב"אנכי" (כנ"ל ס"ג)³⁵.

* * *

ז. האמור לעיל בנוגע לענין הפשיטות והאחדות כו' כפי שהוא בכללות התורה — מתבטא בפרטיות (כידוע שהתורה כללות ופרטות נאמרה⁴²) גם בענין השבת, כי, מחד גיסא, ענינו של יום השבת הוא בתכלית העילוי ללא שייכות לעניני חול, וביחד עם זה, כולל יום השבת את כל ימי השבוע ומשפיע בהם, כמובן מדברי הרמב"ן⁴³ שזהו תוכן אמירת "היום יום ראשון בשבת", ועד"ז בכל ימי השבוע.

ובנוגע ליום השבת גופא, ישנו פתגם פשוט שכולל את כל ענין השבת — שזהו סיפור כ"ק מו"ח אדמו"ר אודות בתו הצעירה⁴⁴ (שנהרגה על קידוש השם, וביום הש"ק זה הוא יום הולדתה), שפעם אמר לה זקנה, כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, בנוגע ליום השבת, שצריכים לעשות את כל הענינים לשם שבת, כולל גם ענין השינה, שצריך להיות לשם שבת, והשיבה, שיש ביכלתה לעשות כל הענינים לשם שבת, מלבד ענין השינה לשם שבת, שאינה יכולה להתחייב ("זיך אונטערנעמען") על כך...

ומובן, שאין זה סיפור סתם⁴⁵ אודות דו"שיח בין סבא לנכדתו — שהרי מדובר אודות כ"ק אדנ"ע, נשיא בישראל, נשמה כללית, שכללות הנהגתו היתה באופן ד"בכל דרכיך דעהו"⁴⁶, אפילו בימות החול, ועאכו"כ ביום הש"ק, ובפרט שבאותו מעמד דיבר כ"ק אדנ"ע אודות גודל הזהירות שצ"ל ביום השבת בנוגע לענין הדיבור כו', כך, שהדברים שאמר לנכדתו הם לימוד והוראה, וגם הוראה לרבים (בהתאם לכך שענינו של נשיא ישראל הוא לדאוג לטובתם של ישראל, וכמובן גם מזה שכ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר זאת) — שגם ענין השינה צריך להיות לשם שבת.

ח. והענין בזה:

ענין השינה כפי שהוא מצד עצמו — הרי זה הענין היותר תחתון באדם, כמו ג' הדברים שבהם שוה אדם לבהמה⁴⁷, וכפי שנראה במוחש שבעת השינה הראש והרגל הם שוים⁴⁸, כמו בבהמה.

(45) ראה גם תו"מ ח"מ ח"א ע' 38. וש"נ.

(46) משלי ג, ו.

(47) חגיגה טז, רע"א ובתוס'.

(48) ראה גם תו"מ חל"ה ע' 292. וש"נ.

(41) ראה תו"מ ח"מ ריש ע' 102. וש"נ.

(42) ראה גם לעיל ע' 51. וש"נ.

(43) יתרו כ, ח.

(44) הרבנית מרת שיינא הי"ד — ראה גם

תו"מ ח"ג ס"ע 6 ואילך. וש"נ.

ואעפ"כ, צריך אדם להיות בעה"ב על עצמו גם בעת השינה, שהרי "אדם מועד לעולם כו' בין ער בין ישן"⁴⁹, ולא כמו בבהמה, שבהיותה ערה, יודעת לשמור על עצמה שלא להכנס לאש (כפי שמצינו שבהמה שנכנסת לאש נחשבת אינה נורמלית⁵⁰), וכיו"ב, אבל אין זה שייך בעת השינה.

ויתירה מזה — שמצינו שבעת השינה עולה הנשמה למעלה ושואבת לה חיים כו'⁵¹, ועד שלפעמים הנה דוקא בעת השינה, כשהנשמה עולה למעלה, מתגלים לו חידושי תורה בענינים שנסתפק בהם במשך היום.⁵²

אמנם, בשביל זה יש צורך בעבודה ויגיעה במשך היום, קודם השינה, כולל גם עבודה ויגיעה בנוגע לענין השינה גופא [וכמו בענין "מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת"⁵³, שלא די בטירחא בערב שבת בשביל ערב שבת עצמו, אלא יש צורך בטירחא עבור יום השבת] — שהשינה תהי' באופן המתאים ליהודי ("אויף אַ אידישן אופן").

ועד"ז מוכן גם בנוגע לשינה דשבת — שע"י הקדמת העבודה המתאימה יכולה גם השינה להיות לשם שבת.

ט. ויש להוסיף ולבאר מה שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר גם אודות המענה של בתו, שאינה יכולה להתחייב שגם השינה תהי' לשם שבת, דלכאורה, מה זה נוגע לנו? והביאור בזה:

איתא במשנה במסכת עדיות⁵⁴: "למה מזכירים דברי היחיד בין המרובין, לבטלן, שאם יאמר האדם כך אני מקובל, יאמרו לו, כדברי איש פלוני שמעת" (ונדחו דבריו).

ועד"ז בנדו"ד:

כאשר יבוא יהודי הדר באמריקא ויטען שלא שייך שתהי' השינה לשם שבת — יאמרו לו, שכבר נאמרה בליובאוויטש סברא זו ע"י בתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר, ואעפ"כ, תבע ממנה כ"ק אדנ"ע — עוד בהיותה קודם בת-מצוה — שגם השינה צריכה להיות לשם שבת!

(49) ב"ק כו, סע"א (במשנה). וראה המשך ובסמ"ע שם.

(50) ראה שם סא, ב (במשנה) ובפרש"י תערבב ח"א ע' צא.

(51) ראה תו"מ חל"ד ע' 53. וש"נ.

(52) ע"ז ג, סע"א. (פירוש הבי'). שם כב, ריש ע"ב ובתוד"ה והי'.

(53) ע"ז ג, סע"א. (פירוש הבי'). שם כב, ריש ע"ב ובתוד"ה והי'.

(54) פ"א מ"ו (וברע"ב). (פירוש הבי'). שם כב, ריש ע"ב ובתוד"ה והי'.

י. ויש להוסיף בזה:

עצם העובדה שנשאלת השאלה: כיצד יכול להיות ענין השינה לשם שבת — ונוסף על השאלה, באה גם הטענה על כך שלא מסבירים זאת ע"פ שכל, וגם לא מעוררים על זה כו', ובמילא דואג הוא כיצד יכול לקיים זאת — הרי זה פועל שמסייעים לו שיוכל להביא את הדבר אל הפועל.

וע"ד מ"ש בפרשת השבוע⁵⁵ "ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו ותעל שועתם אל האלקים" — דלכאורה אינו מובן: מהו הצורך בענין האנחה, וכי לולי זאת "השופט"⁵⁶ כל הארץ לא יעשה משפט?! — אך הענין הוא, שדוקא ע"י האנחה מעוררים ופועלים זאת, וכפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר⁵⁷: "א' אידישער קרעכץ איז תשובה עילאה". ועד"ז בנדו"ה, בנוגע לצדיקים ש"דומין לבוראם"⁵⁸ — שע"י השאלה והטענה כיצד שייך שהשינה שלו תהי' לשם שבת, הרי הוא פועל שמסייעים לו כו'.

וכן הוא בנוגע לכללות ענין הגלות — שעז"נ⁵⁹ "אני ישנה בגלותא", ויש נסיונות וכו' — שע"י ה"אנחה" ("קרעכץ") על קושי הגלות כו', פועלים את הגאולה, כמו ביצי"מ, שכאשר "ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו", אזי "ותעל שועתם אל האלקים".

והיינו, שלמרות גודל התענוג שיש להקב"ה בזמן הגלות מעבודת בני שעומדים בנסיונות כו', עד כדי כך, שבגלל זה אינו רוצה להביא את הגאולה⁶⁰ — הנה כאשר מגיעה אנחה של יהודי שבאה מפשיטות הנשמה, אזי מוותרים על התענוג דלמעלה⁶¹, ומוציאים את בני מן הגלות אל הגאולה, למטה מעשרה טפחים.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א ציוה להאורחים מה"פגישה" שיאמרו לחיים].

* * *

יא. לאחרי כל ההקדמה הנ"ל — מגיעים סוכ"ס לבאר פירוש רש"י בפרשת השבוע:

הביאור בפרש"י על הפסוק⁶² "ואלה שמות בני ישראל", "אע"פ

(60) ראה סה"מ תרצ"א ע' רנט. וש"נ.

(61) כ"ק אדמו"ר שליט"א האריך בענין זה, באמרו — מתוך כפי: מה רוצים למעלה; רוצים שבנ"י יקיימו תומ"צ — שיוציאו אותם מן הגלות כו'.
(62) ריש פרשתנו.

(55) ב, כג.

(56) וירא יח, כה.

(57) ראה אג"ק אדמו"ר מהור"צ ח"ג ס"ע תקנא (נעתק ב"היום יום" ג תמו).

(58) ב"ר פס"ז, ח. רות רבה פ"ד, ג. ועוד.

(59) זח"ג צה, א.

שמנאן בחייהן בשמותן, חזר ומנאן במיתתן, להודיע חבתן שנמשלו לכוכבים שמוציאן ומכניסן במספר ובשמותם, שנאמר⁶³ המוציא במספר צבאם לכולם בשם יקרא" — שקאי (לא על הזכרת המספר דשבעים נפש, שבא בתור הקדמה להדגיש את החידוש שמספר מועט כזה — "פרו וישרצו גו' ותמלא הארץ אותם"⁶⁴, אלא) על הזכרת השבטים בשמותם וגם במנינם — "איש וביתו"⁶² של כל י"ב השבטים, שזהו לפי "שנמשלו לכוכבים", שחיבתם מתבטאת בשני ענינים: מנין — שמורה על הנקודה המשותפת שבהם, ושמות — שמורה על ענינו הפרטי של כל אחד. ועד"ז בבנ"י: החיבה שמצד נקודת היהדות ששוה בכלם, והחיבה שמצד המעלה המיוחדת שבכל אחד מישראל⁶⁵ — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש ח"ו בתחלתו.

* * *

יב. מאמר (כעין שיחה) ד"ה ואלה שמות בני ישראל גו'.

* * *

יג. בנוגע לפירוש רש"י בסיום הפרשה — הנה מפני קוצר הזמן יש להזכיר רק נקודת הדברים:

על הפסוק "כי ביד חזקה ישלחם וביד חזקה יגרשם מארצו", מפרש רש"י: "כי ביד חזקה ישלחם — מפני ידי החזקה שתחזק עליו ישלחם, וביד חזקה יגרשם מארצו — על כרחם של ישראל יגרשם, ולא יספיקו לעשות להם צידה, וכן הוא אומר⁶⁶ ותחזק מצרים על העם למהר לשלחם וגו'".

והפירוש הפשוט בזה⁶⁷ — דכיון שבפסוק נאמר "ביד חזקה" ב' פעמים, עכצ"ל, שיש כאן ב' ענינים, ולכן מפרש רש"י ש"ביד חזקה ישלחם" קאי על היד החזקה של הקב"ה שתחזק על פרעה, ומ"ש "וביד חזקה יגרשם מארצו" קאי על היד החזקה של פרעה שתחזק על ישראל לשלחם על כרחם כו'.

אך צריך להבין:

(א) מדוע מביא רש"י ש"לא יספיקו לעשות להם צידה" — לכאורה הי' לו להביא מה שלא הספיק בצקם להחמיץ, שענין זה מורה על גודל

(66) בא יב, לג.

(63) ישע"י מ, כו.

(67) ראה גם פ"י הרא"ם והגו"א כאן.

(64) שם, ז.

(65) ראה גם תו"מ ח"מ בתחלתו. וש"נ. ועוד.

המהירות ביציאה ממצרים (שזהו תוכן הפסוק שמביא רש"י: "ותחזק מצרים על העם למהר לשלחם") יותר מאשר מה שלא הספיקו לעשות להם צידה, כי, כשיוצאים למדבר, מקום שבו "אין לחם ואין מים"⁶⁸, וצריך להכין צידה עבור כל בני"י, ששים ריבוא הגברים, לבד מנשים וטף (וגם צריך להכין מזון עבור ריבוי המקנה כו'), הרי זה דבר שדורש ריבוי זמן; ואילו מה שלא הספיקו בצקם להחמיץ הרי זה רק כדי הילוך מיל⁶⁹ — י"ח רגעים, או כ"ד רגעים⁷⁰, ובכל אופן הרי זה במהירות גדולה יותר מאשר שיעור הזמן של הכנת צידה לדרך?!

וביותר יוקשה — שענין זה נתפרש בהמשך הפסוק "ותחזק מצרים על העם למהר לשלחם": "וישא⁷¹ העם את בצקו טרם יחמץ"!

ב) בפסוק זה משיב הקב"ה על טענת משה "למה הרעותה לעם הזה גוי ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה והצל לא הצלת את עמך"⁷², ועל זה משיב הקב"ה: "עתה תראה אשר אעשה לפרעה כי ביד חזקה וגוי".

אך לדברי רש"י ש"ביד חזקה יגרשם מארצו" פירושו "על כרחם של ישראל" — אינו מובן: כיצד השיב הקב"ה על טענת משה "למה הרעותה גוי", באמרו ש"ביד חזקה יגרשם מארצו" — דלכאורה, הרי אדרבה: משה רבינו בא בטענה להקב"ה ש"מאז באתי אל פרעה לדבר בשמך" אודות הגאולה, "הרע לעם הזה", היינו, שנתגבר תוקף הגלות ונעשה קשה יותר לצאת מהגלות⁷³; ועל זה אומר לו הקב"ה שהיציאה מן הגלות תהי' קשה עוד יותר, עד כדי כך, שיצטרכו לגרש את בני"י ממצרים "על כרחם"?!?

ג) סיום הפרשה, ש"ביד חזקה יגרשם מארצו", "על כרחם של ישראל" — אינו מתאים לכאורה עם הכלל⁷⁴ שיש לסיים בדבר טוב?

יד. ויש לומר הביאור בזה:

בתוכן מענה הקב"ה למשה, נכלל גם — שבגלל שאצלו יש קושיא

68) חוקת כא, ה.
 69) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סתנ"ט ס"ט.
 70) ראה שם ס"י. וש"נ.
 71) בא שם, לד.
 72) פרשתנו ז, כב-כג.
 73) ברשימה נוספת: איך יוכל הקב"ה לירד למצרים — "ערות הארץ", שאסור אפילו להתפלל בה (ראה פרש"י וראו ט, כט. בא יב, א) — ולגאול משם את בני"י?
 74) ראה פרש"י סוף איכה. ועוד.

על התגברות קושי הגלות, הנה כתוצאה מזה ישתלשל התגברות ענין הגלות אצל בניי, עד שיהי צורך לגרשם מארץ מצרים "על כרחם"!

אך אין הכוונה בזה (רק) לאמירת דברי תוכחה למשה — כי, דברי תוכחה למשה, מקומם בהתחלת פרשת וארא, שבה נאמר "וידבר אלקים אל משה", וכפירוש רש"י "דיבר אתו משפט על שהקשה לדבר ולומר למה הרעותה לעם הזה", באמרו, "חבל על דאבדין .. האבות .. לא הרהרו אחר מדותי, ואתה אמרת למה הרעותה"⁷⁵, ולא בסוף פרשתנו, שבה צריך לסיים בדבר טוב — אלא להשיב על הטענה "למה הרעותה גו":

הן אמת שאכן התגבר תוקף הגלות, אבל אעפ"כ, "עתה תראה אשר אעשה לפרעה", שסוכ"ס "ביד חזקה (מפני ידי החזקה שתחזק על פרעה) ישלחם",

ועד"ז בנוגע לבניי, שאף שתהי' התגברות הגלות כל כך עד ש"ביד חזקה (על כרחם של ישראל) יגרשם מארצו" (כפי שישתלשל אצל בניי כתוצאה מקושיית משה "למה הרעותה", כנ"ל) — הנה בפועל יצאו בניי ממצרים, ובאופן ש"לא יספיקו לעשות להם צידה", ואעפ"כ יצאו מתוך אמונה בהקב"ה.

כלומר: כוונת רש"י אינה להדגיש את מהירות הזמן שבה גורשו ישראל ממצרים על כרחם — דא"כ, הי' צריך להביא מ"ש "וישא העם את בצקו טרם יחמץ" (כנ"ל סי"ג) — אלא אדרבה, להדגיש את שבחן של ישראל, שלמרות שהי' צורך לגרשם ממצרים "על כרחם", מ"מ, יצאו ממצרים מתוך אמונה בהקב"ה שבאה לידי ביטוי בכך ש"גם צדה לא עשו להם"⁷⁶, כפירוש רש"י: "מגיד שבחן של ישראל, שלא אמרו היאך נצא למדבר בלא צדה, אלא האמינו והלכו", ועז"נ" "זכרתי לך חסד נעורייך .. לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה".

וטעם הדבר — כי, גם כאשר בניי נמצאים במעמד ומצב שצריכים לגרשם ממצרים "על כרחם", הרי הפנימיות שלהם היא כדבעי למהוי, ולכן, כאשר לוחצים קצת את היצה"ר ("מגיט דעם יצה"ר אַ קוועטש"), אזי מתגלה הפנימיות כו"⁷⁸.

וזהו תוכן מענה הקב"ה למשה: "עתה תראה וגו'" — שבסופו של דבר תהי' שבירת קליפת מצרים, ע"י התגלות ידו החזקה של הקב"ה שתחזק על מצרים, ובדרך ממילא יפעל הדבר גם על בניי כו'.

(77) ירמי' ב, ב — הובא בפרש"י שם.

(78) ראה גם רמב"ם הל' גירושין ספ"ב.

(75) פרש"י וארא ו, ט.

(76) בא יב, לט.

ועפ"ז יש לבאר גם מ"ש (בפסוק שמביא רש"י) "ותחזק מצרים על העם למהר לשלחם מן הארץ כי אמרו כולנו מתים" — דלכאורה אינו מובן: למה התפעלו בני"י מהמצריים שמיהרו לשלחם מן הארץ?! — אך הענין הוא, שהגילוי אלקות אצל המצריים (התגלות ידו החזקה של הקב"ה), פעל בדרך ממילא גם על בני"י, בראותם שהמצריים עצמם ממהרים לשלחם מן הארץ.

והסיבה לכך שענין זה נפעל תחילה אצל המצריים ועל ידם אצל בני"י — הרי זה לפי שכך נקבע ע"י הקב"ה בתורה: "כי ביד חזקה (מפני ידי החזקה שתחזק על מצרים) ישלחם (ועי"ז) וביד חזקה (על כרחם של ישראל) יגרשם מארצו".

טו. ומזה למדים הוראה לכאו"א מישראל:

מהאמור לעיל שכתוצאה מטענת משה אודות קושי הגלות, נשתלשל אצל בני"י התגברות הגלות עד שיצטרכו לגרשם מארץ מצרים על כרחם — יש ללמוד, שאל יאמר אדם: די בכך שהנני מקיים מצוות (מדאורייתא ומדרבנן ועד למנהגי ישראל) במעשה בפועל, ש"הוא העיקר"⁷⁹, ולמה לי להוסיף ולקיים מצוה בהידור — כי, כאשר הוא יסתפק בקיום המצוה במעשה בלבד, ללא הידור וחיות כו', הנה מזה יכול להשתלשל בזרות הבאים — אצל הנכדים כו' — שיהיו כאלו שיטענו שאין צורך ח"ו בקיום המצוות כלל!

ועד"ז יש ללמוד הוראה בנוגע לשלילת המעמד ומצב של יציאה מהגלות "על כרחם של ישראל":

ישנם כאלו שטוענים: מהו הצורך בענין הגאולה? — הוא חי במדינה דמוקרטית שבה מניחים לו ללמוד ולהתפלל באין מפריע, ויש לו כל מה שהוא צריך: "קאָמפּיוטער" — יש לו ב"מנהטן"; תפוז משובח ("אָ גוטן אָרענדזש") — יש לו ב"לאַס-אַנדזשעלעס"; ואפילו ישיבה — יש לו ב"ברוקלין"!!!

בשביל מה הוא צריך את "ארץ ישראל" — בה בשעה שבמדינה אחת בארצות-הברית, ב"טעקסעס" למשל, יכולים לקפל-לארוז ("אַינפּאַקן") כמה פעמים את כל השטח של ארץ ישראל!...

ומה גם שבהיותו כאן (בארה"ב) יש ביכלתו להיות "סענאַטאָר", ואם הוא יליד ארה"ב — יש ביכלתו להיות אפילו "פרעזידענט"!

והגע עצמך: אם אצל זקנו הי' תופס מקום אפילו דולר אחד בלבד, או גוי בעל תפקיד תחזוקה ("א דזשענעטאָר") — הרי עאכו"כ שאצלו יכול לתפוס מקום סכום של מליון דולר, או תפקיד ב"סענאַט" או ב"בית הלבן", "סענאַטאָר" עד ל"פרעזידענט".

וא"כ, מה חסר לו שיקחו אותו מהמשרד שלו וממליוני הדולרים, ויביאו אותו לארץ ישראל — הוא מעדיף להשאר כאן עם כל ה"מלוכה" שלו!

ובכן:

בודאי צריך להודות להקב"ה על כל הטוב כו',

וצריך להשתדל לנצל זאת עבור עניני יהדות וקדושה, ולדוגמא: לנצל את הכסף בשביל לתמוך בישיבות, או לנצל את תפקידו הממשלתי בשביל להנהיג ענין התפלה בבתי-ספר, וכיו"ב;

אבל, ביחד עם זה, צריך לדעת שנמצאים בגלות,

— כמו בגלות מצרים, שאף שירדו למצרים בדרך של כבוד, כמארוז⁸⁰ "ראוי הי' יעקב אבינו לירד למצרים בשלשלאות של ברזל (כדרך כל הגולים) אלא כו'", ובמצרים גופא הושיבו אותם "במיטב הארץ"⁸¹, הרי בכל זאת הי' זה מעמד ומצב של גלות —

וצריך להיות הרצון והחפץ לצאת מן הגלות אל הגאולה.

ו"כימי צאתך מארץ מצרים גו"⁸², אבל, לא באופן ד"ותחזק מצרים על העם למהר לשלחם", וכמ"ש "כי לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכונו"⁸³, אלא "בשובה ונחת תושעון"⁸⁴, כביאת משיח צדקנו, בקרוב ממש.

(83) ישעי' נב, יב.

(84) שם ל, טו.

(80) שבת פט, ב (ובפרש"י).

(81) ויגש מז, ו.

(82) מיכה ז, טו.